

# ВАЛЕНТИН МОРОЗ

У ПІТСБУРГУ

Фотоілюстрований репортаж

ЛЕОНІДА ПОЛТАВИ





**Фрагмент із 65-того Річного Засідання Головного Уряду братньої Української Народної Помочі (травень 1979 р.), готель „Карлтон”. Зліва праворуч: Головний Предсідник Володимир Мазур, Головний Скарбник п-і Анна Крупа, Містопредсідниця Піонірка п-і Розалія Сикута.**

Наклад 3.000 примірників

---

PRINTED BY:  
ST. SOPHIA PRESS OF THE UKRAINIAN ORTHODOX CHURCH OF U. S. A.  
166 FIRST AVENUE, NEW YORK, N. Y. 10009

# ВАЛЕНТИН МОРОЗ У ПІТСБУРГУ

## СЛІДАМИ ЄВГЕНА КОНОВАЛЬЦЯ

Репортаж Леоніда Полтави

Запрошений Головним Урядом братньої Української Народної Помочі, на чолі з Предсідником Володимиром Мазуром, на Річне Засідання УНП та бенкет у Пітсбургу з нагоди 65-ліття праці з народом і для народу, — Дорогий Гість Валентин Мороз прибув до Пітсбургу вранці в суботу 26 травня 1979 р. і перебував також півдня у неділю 27 травня. Українці переважно другого, третього і навіть діти й молодь четвертого покоління сердечно вітали Нескореного.

Йдучи слідами великого полковника-соборника, творця УВО і ОУН Євгена Коновальця, який двічі відвідував у Пітсбургу Українську Народну Поміч та редакцію часопису „Українське Народне Слово”, Валентин Мороз — ще місяць тому московський в'язень — ознайомився з діяльністю братньої УНП, зустрівся з членами Головного Уряду Установи, промовляв на ювілейному бенкеті, дав пресове інтерв'ю, виступав на двох каналах телевізії, а в неділю молився в українській церкві в Карнегі, Па., спільно зі своїм народом.

„Валентин Мороз розморожує еміграцію” — така була загальна характеристика його дводенного перебування у Пітсбургу, про що широко звітували пітсбурзькі щоденники, радіо і телевізія, цитуючи такі вислови Валентина Мороза, як „Ми повинні боротись і працювати для звільнення України. Ми повинні будувати Україну” та „Москва — це царство Хама”.

### Зустріч на летовищі в Пітсбургу

100 років тому, коли на Пітсбуржчині — в промисловому серці Америки — почали поселяватись українці з Лемківщини, Підкарпаття, Галичини й ін. сторін України, на світі ще не було літака.

65 років тому, коли наші поселенці, складаючи цента до цента, заснували в 1914 р. в Пітсбургу й Мікізраксі, Па., свою Народну Поміч для праці серед рідного народу, з рідним народом і для рідного народу, — у Пітсбургу ще не було летовища. Тоді ще наші робітники, як розповідав довголіт-

ній Головний Предсідник УНП і потім Почесний Предсідник бл. п. Василь Шабатура, вибігали із сталеварень до близької річки (місто стоїть над трьома ріками) і мочили у прохолодній воді босі ноги, розпечені в пекучій праці при металі так, що чорніло тіло... Ще в 30-х роках біла сорочка, зодягнена в неділю, чорніла у Пітсбургу за півдня від диму й сажі... Але наші трудові люди від свого не відступали. Вони, трудно працюючи, будували свою Українську Народну Поміч, росли при ній і з нею, і не минуло багато часу, як уже УНП почала посилати народні гроші-пожертви на політичні процеси в Галичині, на допомогу „Просвіті“, „Рідній Школі“... Не даремно ж сюди, до дому Головної Канцелярії УНП і Редакції та друкарні „Українського Народного Слова“, двічі приїздив у 1930-х роках співробітник Головного Отамана Симона Петлюри у столичному Києві, засновник УВО і співтворець ОУН полк. Євген Коновалець, бувала тут світової слави співачка-солістка Соломія Крушельницька...

А тепер, у Році Божому 1979, промисловий велетень Пітсбург, справжнє „місто заліза“ — це одно з дуже гарних, чистих, спокійних, затишних міст на середньому сході ЗСА, замаяне пишною весняною зеленню, з пам'ятниками і водограями, з оперовими виставами і концертами, яким можуть позаздрити й ще більші міста. У Пітсбургу відчувається добра рука господаря, посадника Каліджурі, молодого й енергійного, приятеля Поневолених Народів, того, який кілька років тому вітав тут спільно з комишинерами сучасного Провідника Революційної ОУН Достойного Ярослава Стецька і члена ЦК АБН ред. Славу Стецько. Тоді Достойному Гостеві — останньому Прем'єрові Українського Уряду з 1941 року, місто Пітсбург вручило ключа. Це символ, звичайно, але й половина людських відносин — це символи, які можуть обернути горами.

Сучасний Пітсбург має великий, вигідний, модерний аеродром, розташований досить далеко за містом, так що літаки нікому не заважають, але багатьом допомагають.

І ось на цім гарнім летовищі у суботу 26 травня понад 100 людей з України, а переважно вже тут народжених — нащадки Піонерів УНПомочі типу Василя Шабатури, зібрались, немов на свято: діти й молодь у вишивках, у віночках дівчатка, старші пані прикрасили себе розкішно вишитими блюзочками, стилізованою українською народною ношею; навіть у мужчин — у одного краватка гаптована, українська, у іншого — вишита хустинка виглядає з горішньої кишеньки. Сотні пасажирів, американців і з різних сторін світу, навіть із далекої Індії і Цейлону, розглядають нас, розпитують і з подивом оглядають розкішно вишитий рушник, скатертину, хліб-коровай... І ще Валентин Мороз не прибув із Нью Йорку, як летовище вже знало, що ми очікуємо того, хто був настільки міцним, що з людською і Божою

поміччю переміг саму кагебівську Росію. Літак залізнився, тож був час розповісти, роздати англомовні інформації про видатного гостя, якого чекали не лише українці, з Головним Урядом УНПомочі (які в п'ятницю мали Річні Наради у готелі „Карлтон”), а й представники преси та місцевих радіостанцій.

У висліді тієї інформації якась стюардеса пояснила пані-пасажирці: „Синьо-жовтий прапор — то український, а не шведський, бо на шведському є ще й знак хреста” (прапор Швеції, прапор Карла XII також синьо-жовтий).

Закінчувалось трохи нервово, трохи напружене очікування, бо всі там знали, що вітатимуть небуденну людину, Героя новочасних змагань України за волю і державу, мученика, якого не могла зламати Москва.

Валентин Мороз вийшов на сходову доріжку між пасажирками — і у великій вітальні летовища загриміло українське „Слава!” Аплодували українці, аплодували й чужинці, які вже знали, що перед ними той, хто зі своїх 43 років — 14 провів за ґратами за любов до Батьківщини. Заблищали фотоапарати, заблищали й сльози на багатьох очах, навіть у дітей (діти інтуїтивно відчують, кого можна і треба любити).

Група дітей і молоді в народній ноші вітає Валентина Мороза хлібом і сіллю, а він, сам схвилюваний, цілує дитячі голівки.



**Зворушлива зустріч на летовищі в Пітсбургу. Зліва: Дорогий Гість Валентин Мороз, Містопредсідник Лев Футала, Головний Предсідник УНПомочі Володимир Мазур.**

Міцно-міцно стискає руку Дорогого Гостя Головний Предсідник Ювілейної УНПомочі Володимир Мазур — від імени понад 9 000 членів у Америці й Канаді, промовляє

кілька теплих слів вітання, прохає почувати себе вдома, „бо українці тут добре попрацювали, щоб Пітсбуржчина стала домом, доки Україна в неволі"... Отець протопресвітер Андрій Бек вітає нескореного Валентина Мороза від Православного Деканату Пітсбуржчини. Від імени Товариства за Патріархат вітає Достойного Гостя інж. Сидір Тимяк, згадуючи, що звідси були вислані понад 500 підписів у обороні його, Валентина Мороза, — до Президента Картера. І раптом спонтанно лунає над летовищем український гимн. „Ще не вмерла!" Валентин Мороз, високий і добре збудований, стоїть на струнко, співає. Він напевно зачудовано спостерігає, що хоча багато українського роду дітей давніх поколінь вже, на жаль, майже не вміють по-українському — батьки їх все таки навчили слів українського гимну. Завмерли в пошані до українського національного прапора і гимну сотні випадкових пасажирів... Помічаю сльози зворушення у полтавця, Головного Предсідника п. В. Мазура, але не оминули їх і Головний Касир УНП п-і Анна Крупа, тут народжена українка, яка володіє обома мовами, ні однофамілець д. Богдан Мороз — Головний Контролер УНП, ні народжений на вужчій Батьківщині Валентина Мороза



**На летовищі співають Многоліття Валентинові Морозові, а він — Многоліття українській Громаді. Зліва: Голова Представництва УНП в Канаді дир. Володимир Окіпнюк, Валентин Мороз, о. протопресв. Андрій Бек, за Отцем — член ТУСМ, перекладач на англійську мову Роман Зварич.**

Головний Секретар УНП Ананій Никончук — члени Головної Екзекутиви Установи, що й постала тут, у Пітсбургу, 65 років тому, для якої вони всі працюють-горюють, — і ось таки дочекались великого, народного свята!

До Гостя підходять одні за другим люди, щоб привітатись, щоб доторкнутись його теплої і твердої руки, дружньої до кожного, хто має в серці Бога й Україну. Він каже до дівчини-підлітка „Добридень” — і вона йому відповідає так, як уміє: „Добидень”, без „р”, але відповідає так мовою Шебченка... Це незвичайно зворушує Гостя. Він шкодує, що немає українців, які звать себе карпато-руси́нами і яких у цім районі багато. Він шкодує, що вони не тут, бо він, Валентин Мороз, у душі — з ними, як із сестрами і братами.

Всі співають Гостєві „Многая літа”, а він співає також — для своїх рідних людей, яких із Україною не розділив океан.

### Пресо́ва конференція у „Вільям Пен”

Масове вітання на лєтовищі закінчилось біля 11,30, а о 12,30 вже розпочалась пресконференція у гарній залі готелю „Вільям Пен” у центрі Пітсбургу. Представники міської влади, а потім інж. Андрій Вовчук представили зібраним кореспондентам Валентина Мороза, як Нескореного українського дисидента, який карався 14 літ у московсько-большевицьких тюрмах і кацєтах, але не зрікся своїх поглядів — не відрікся правди. У залі було також багато членів Головного Уряду УНПомочі.

Валентина Мороза зустріли вставанням і оплесками. Він увійшов у товаристві молодого здібного Романа Зварича — перекладача.

Для скорочення місця не будемо подавати запитів, лише головні відповіді Валентина Мороза, який розпочав такими словами (стенозапис):

— Пані й Панове! Я радий привітати вас у Пітсбургу. Я почав знайомство з Америкою з Нью Йорку. Звичайно, Нью Йорк це найбільш неспокійне місто в світі, але він має своє очарування: там відчувається, що це центр світу. І все ж таки дуже приємно приїхати до Пітсбургу і відчутти себе серед домашніх обставин. ... Завтра буде місяць, як я в Америці — а я вперше сьогодні по радіо почув скрипку. Це говорить про культурне обличчя міста. Я сподіваюсь бувати тут і в майбутньому. Дякую за увагу. Прошу давати запитання.

Перше запитання було від видатного журналіста-колоніста Роя МекГю з щоденика „Пітсбург Прес”, власне, прохання прокоментувати заяву іншого дисидента із випуще-

ної (за двох совєтських шпигунів) п'ятірки — росіянина Гінсбурга, який сказав, що він у Америці не відчуває себе добре чи вільним та що він радше повернувся б назад до в'язниці в Росії.

— Я вважаю, що має право на існування і точка зору Гінсбурга, і точка зору Мороза. Перед нацією Гінсбурга не стоїть та проблема, яка стоїть перед моєю нацією. **МИ МУСИМО ПРАЦЮВАТИ ДЛЯ ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ. МИ МУСИМО ЩЕ БУДУВАТИ УКРАЇНУ.**

Після запиту про тему виступу Валентина Мороза на ювілейному бенкеті УНПомочі, що мав відбутись увечорі, і зауваги Гостя — „Нехай ніхто не сподівається, що я буду хвалити Маркса, як деякі дисиденти”, — був запит американського журналіста про долю рукописних творів.

— Дружина сказала мені в телефонічній розмові, що вона заявила — не виїде без моїх рукописів. (При цім перекладач Роман Зварич додав для інформації ім'я дружини Валентина Мороза — Раїса Мороз). Комітет Американських Видавців послав телеграму з вимогою до совєтських чинників повернути мої рукописи. Я радий буду, якщо й інші в Америці будуть слідувати за прикладом цього Комітету. Коли в Москві відчують, що вони будуть мати нову кампанію з тими зошитами, то вони віддадуть.

Далі Валентин Мороз назвав кілька затриманих Московію праць, у тому й готову книжку про письменника Стефаніка на 240 стор., повість та ін., багато нотаток для наукових статей.

— Американській людині часто трудно зрозуміти ту логіку, якою живуть там, в Росії. От, наприклад, відносно моїх зошитів. У вироку суду записано, що вони є моєю власністю, а влада їх не віддає. В Америці щось таке було б неможливим, коли б Верховний Суд визнав, а влада не реагувала.

Кореспондентка „Пітсбург Пост-Газет” запитала про різницю між американським і українським побутом, про те, як Валентин Мороз пристосовується до нових обставин життя?

— Справа в тому, що увесь побутовий комплекс речей в Америці зосім інший, ніж на Україні, і тому все це спочатку дуже дивно. Але в Росії, в тюрмі я мусів звикати не лише до дивних, а навіть до страшних речей.

---

**Я добре знаю московську психологію і знаю, що московським міністрам можна менше довіряти, ніж мафії з Бронксу .**

**Валентин Мороз**

---





Пресконференція в готелі „Вільям Пен”. Зліва: Роман Зварич, перекладач, Валентин Мороз, інж. Андрій Вовчук.

На запитання про стан здоров'я, Валентин Мороз сказав, що був у лікаря і той визнав його здоровим: „Я це й сам знаю”, — сказав Гість, викликаючи радісний сміх. — „Але в мене був низький тиск. Це зрозуміло після стількох років... а останній рік весь час був у карцері і в карцері. Тепер уже тиск кращий, практично я вже цілком віджив. Я з 15-16 років увесь час роблю гімнастику (фізкультурні чи спортивні вправи). Я навіть у карцері цього не покинув. І пробую зараз також займатись, але не маю часу. Най-

більше, що мене здивувало в Америці, так це те, що мені казали, що в Америці — безробіття. А я тут працюю по 20 годин на добу, і тому нема кінця...

Представниця Відділу „Амнесті Інтернешенел” запитала, чи дисиденти в СРСР знали про старання цієї організації для звільнення їх із тюрем і психушок?

— Ми знали про „Амнесті Інтернешенел” багато, і я повинен висловити від імені інших українських політв'язнів велику вдячність для цієї організації. Матеріяли „Амнесті” потрапляли навіть в табори. Я ХОЧУ СКАЗАТИ, ЩО ДОБРЕ БУЛО Б, ЯКБИ Й ІНШІ ОРГАНІЗАЦІ І ІНСТИТУЦІ НА ЗАХОДІ ВЗЯЛИ НА ОЗБРОЄННЯ ТОЙ ДОСВІД, ЯКИЙ УЖЕ МАЄ „АМНЕСТІ ІНТЕРНЕСЕНЕЛ”. Я зустрічався тут вже з кількома групами „Амнесті”: у Бостоні, у Вашингтоні, також були люди з Лондону (Англія — Л.П.), і я відчув, що вони роблять конкретну і цілеспрямовану справу для звільнення інших політв'язнів.

Запит радіокореспондентки: — Чи Ви одержували листи від американців, коли перебували за ґратами?

— Мені сказали, що були тисячі листів. Але я отримав усього 20 за 9 років. Мені віддали два листи, на яких написано, що моя адреса — невідома. Добре було б, якби всі, хто писав мені листи і які повернулись назад, — показали їм, принесли до їхньої амбасади і спитали їх, чи все таки вони знали мою адресу?

На запит про пляновані зайняття Валентин Мороз сказав:

— Я прочитаю кілька лекцій в Літній Українській Школі в Гарварді. Я буду радий мати якнайбільшу аудиторію молодих українців.

На запитання про мемуарну, літературну працю відповідь була така:

— Найперше я розглядаю себе не як автора наукових праць, а як автора художніх праць. Саме цьому буду приділяти найпершу увагу. У мене є повість, яку, незважаючи на обшуки, я зумів вивести сюди і над якою я повинен ще добре, добре працювати. Але найперше я візьмусь, звичайно, за спогади.

Після розповіді про те, як кагебісти „видворювали” його із тюрми й ССРСР, але без вимаганих ним зшитків (лише із запевненням, що віддадуть їх дружині перед її виїздом закордон) — було запитання про різницю між дисидентськими рухами в Україні, Росії, жидівських дисидентів та інших.

— Це дуже складна тема. Скажімо, різниця між українським і жидівським рухом полягає в тому, що наш спрямований, так би мовити, есередину, а жидівський — назовні, на еміграцію. Російський демократичний рух має завдання не національне, а чисто демократичне. Найближчі нам литовський, естонський, латвійський національні рухи, також національний рух Кавказу. Наприклад, із литовцями в українців завжди були дуже добрі контакти, починаючи з 40-х років. І я сказав би, що **НАЙСИЛЬНІШІ РУХИ ДИСИДЕНТСЬКІ ЦЕ УКРАЇНСЬКИЙ І ЛИТОВСЬКИЙ**. І цей і другий мають Гельсінкську Групу. І **НАЙБІЛЬШЕ ЛЮДЕЙ У ТАВОРАХ І РАНІШ І ТЕПЕР — ЦЕ УКРАЇНЦІВ І ЛИТОВЦІВ**.

Запитання американського кореспондента: — Яка ситуація з релігійними переслідуваннями?

— Українська Католицька Церква вже довгі роки бореться героїчно за те, щоб бути Українською Католицькою Церквою. Я дуже здивований позицією Ватикану, який може мати з Москвою такі добрі стосунки, незважаючи на фізичне знищення однієї з католицьких Церков, яка належить до Ватикану. Там справа йде не про якісь теоретичні суперечки, там в тюрмі умирають католицькі священники. Я вважаю, що папа при таких умовах повинен би зайняти трохи яснішу позицію.

На закінчення зустрічі з пресою Валентин Мороз запросив присутніх на ювілейний бенкет Української Народної Помочі того ж вечора.

## Інтерв'ю для телевізії, канал ч. 2

Хоча видимо втомлений ранньою подорожжю, Валентин Мороз не відмовився дати ще одно інтерв'ю, цього разу перед пекучим і сліпучим світлом телевізійної камери каналу

ч. 2, який того ж вечора показав мільйонам глядачів у тім районі Америки Нескореного Українця.

Подаємо частину заяв Валентина Мороза, який під кінець інтерв'ю фільмувався з Головним Предсідником Ювілейної УНПомочі Володимиром Мазуром — господарем зустрічі. Перекладав Роман Зварич.

— Я почуваю себе 30-денною дитиною в Америці. Але устами дітей теж часом говорить правда. Наприклад, у казці Андерсена тільки діти побачили, що король — голий. А відносно СОЛТ, то я вважаю, що то — голий король. Для мене немає у цім сумніву. Москву СОЛТ ні в чому не зв'яже: в умовах диктатури вони як озброювались, так і будуть озброюватись. А зусилля Америки звичайно загальмує. І якби я був конгресменом, то я обома руками голосував би проти СОЛТ.

— Відносно торгівлі, то мені здається, що єдиний спосіб торгівлі з совітами є такий: совітам потрібна торгівля... (Не записані кілька речень через переміну стрічки — „тейпу“, — Л.П.). — Тільки на такій збалансованій основі: якщо ви хочете обміну товарів — пропускайте інформацію, пропускайте ідеї. Захід досі не зрозумів, що торгівля для Москви ніколи не є самоціллю.

Для них торгівля є засобом для полагодження якихось політичних намірів. Тому західний бізнесмен завжди повинен бути готовим, що Москва як раптово запропонувала торгівлю, так раптово може й припинити торгівлю. Західний бізнесмен, коли заходить у Московську Торгову Палату, завжди повинен тримати двері відкритими, щоб могли швидко вийти назад.

Запитання редактора телевізійного каналу ч. 2: — Чи торгівля ЗСА з ССРСР може мати позитивний вплив на долю дисидентів і інших в'язнів у ССРСР?

— Ми повинні бути дуже вдячні американському Урядові і всій американській громаді вцілому за те, що вона домоглася звільнення совітських політв'язнів. Але якби Америка розуміла свою силу, якби розуміла, що вона може, то вона б поставила ВИМОГУ ЗАГАЛЬНОЇ АМНЕСТІЇ ПОЛІТВ'ЯЗНІВ У ОБМІН НА ЦІ ДОМОВЛЕНOSTІ.

Запитання: — Чи пан Мороз сподівається звільнення Шаранського у висліді детанту, переговорів?

— Я конкретно про це не знаю нічого. Але я сказав би, що є люди, звільнення яких етика домагається раніш, ніж звільнення Шаранського. ЮРІЙ ШУХЕВИЧ СИДИТЬ БАГАТО РОКІВ ТІЛЬКИ ЗА ТЕ, ЩО ВІН БУВ СИНОМ УКРАЇНСЬКОГО ГЕНЕРАЛА. ПОНАД 30 РОКІВ! ТЕПЕР РІК ДИТИНИ. ЮРІЙ ШУХЕВИЧ ПОЧАВ ДИТИНОЮ СИДИТИ У СТАЛІНСЬКИХ ТАБОРАХ. І МЕНІ ЗДАЄТЬСЯ, ЩО ЦЕ ДУЖЕ СЛУШНА НАГОДА, СЛУШНИЙ ЧАС, ЩОБИ ПОСТАВИТИ ПИТАННЯ ПРО ЗВІЛЬНЕННЯ ШУХЕВИЧА.

І це інтерв'ю закінчилось американською подякою Гостеві, а також і виявами подиву до його терпінь в ССРСР і стійкості його поглядів та переконань, з чого присутні українці при тій нагоді були дійсно гордими.

### Зустріч з Головним Урядом УНПомочі

Після короткого перепочинку в готелі „Карлтон Гавз” Валентин Мороз все ще мав під очима сліди втоми. Насправді він не перепочив ще як слід впродовж усіх перших 29 днів на землі Вашингтона. Він радіє цією увагою української спільноти, однак, лікарі не завжди цьому раді. Можливо тому Валентин Мороз підкреслює, що він цілковито вже здоровий.

Під час його перепочинку приїздили до готелю працівники телевізії каналу ч. 4. Довідавшись, що Валентин Мороз, як вони характеризували — „Герой України” — вже був на ногах нині о 5-й ранку, ці шляхетні люди передали привіт і повідомили, що прибудуть другого дня, у неділю (вони так і зробили).

Все одно, сам Дорогий Гість вийшов із п. Зваричем із кімнати і вже був у колі „винуватців” такого напруженого дня... Напруженого і радісного, бо тут, у Пітсбургу, Валентин Мороз відчув себе серед трудових людей — вдома.



Частина членів Головного Уряду Ювілейної УНПомочі з дорогим Гостем Валентином Морозом... Вітають, як у 1930-х роках вітали тут Великого Полковника-Соборника Євгена Коновальця, а не так давно — останнього Прем'єра Українського Уряду з 1941 р. Достойного Ярослава Стецька і члена ЦК АБН п-і Славу Стецько.

Головний Предсідник Володимир Мазур сердечно привітав Валентина Мороза, представив членів Головного Уряду УНПомочі, згадав про 65-літній ювілей Установи і зазначив, що УНПоміч у минулому відвідували в Пітсбургу видатні особистості, в тому полковник Євген Коновалець, а в новіших часах — професор С. Ленкавський, Провідник ОУН Ярослав Стецько та інші, а з мистецького світу, — оперова слава Соломія Крушельницька, і ще не так давно — Мирослав Скала-Старицький...

— Я сердечно дякую Вам, що прийняли наше запрошення і звеличали 65-літній ювілей братньої Української Народної Помочі Вашою присутністю, — закінчив він короткий привіт.

Зустрінутий оплесками, Валентин Мороз, між ін., сказав:

— Я знав багато на Україні, а потім і в тюрмі про українське громадське життя в Америці. Але поки не відчувши не побачиш, то повного уявлення не маєш. Я високо ціную організацію, які довгі роки тримають тонус українського життя, бережуть українське життя і українця в Америці від асиміляції. І особливо велика заслуга саме таких організацій, як ця, як Українська Народна Поміч, яка непомітною, але великою і багатогранною працею спричинились до того, що **УКРАЇНСЬКА ГРОМАДА В АМЕРИЦІ МАЄ НАЛЕЖНЕ І ПОЧЕСНЕ МІСЦЕ СЕРЕД ІНШИХ НАЦІОНАЛЬНИХ ГРОМАД**, — сказав Валентин Мороз.

— Ми, автори, ті, які пишуть, — продовжував, — ми завжди є в боргу, маєм почуття вини перед такими установами, такими громадами. Ми у більш виграшному становищі, бо наша продукція, наш результат відразу видний і заслуговує у людей схвалення. Але ті, які збирають по крупинці, ті, які роблять працю часом непомітну на перший погляд, часом і дуже невдячну — ці заслуговують на особливу увагу і особливу подяку. Я бажаю, щоб Ваша Установа — Народна Поміч — далі вела свою працю, ще успішніше, і щоб знайшла шлях до тих українців у Західній Пенсильвенії, які ще не є серед свідомих українців. Я хотів би, щоб у майбутні приїзди сюди бачити цей прошарок, — який тут є дуже численний, наскільки мені відомо, — був не лише українським з походження, але й був тут, серед свідомої української громади.

Не обійшлося, звичайно, без оплесків, дружніх потисків рук, висловів подиву до того, хто заявив Москві: „Будем битись” — бо саме з нього не раз брали приклад стійкості і наполегливості в праці у своїй ділянці люди, які тут вітали Нескороного Валентина Мороза.

Школа, прикро було розставатись із цією людиною, повною тепла і, одночасно, твердості та принциповості в багатьох українських і міжнародних справах. Але до ювілейного бенкету залишилася вже заледве година...

У 65-ліття братньої забезпечено-громадської Української Народної Помочі, заснованої тут Піонерами в 1914 році, хочемо назвати для історії повний склад Головного Уряду, працівників, які так сердечно вітали Великого Українця і який їх привітав оцими незабутніми відвідинами:

Головний Предсідник УНП Володимир Мазур, Містопредсідник Лев Футала, Містопредсідниця-Піонірка п-і Розалія Сикута, Головна Фінансова Секретарка п-і Анна Крупа, Головний Секретар Ананій Никончук; Контрольна Комісія УНП: Петро Мицак (Канада), Богдан Мороз, Володимир Коваль; Головні Радні із ЗСА і Канади пп.: Володимир Окіпнюк — Голова Канадійського Представництва УНПомочі, д-р Михайло Головатий, інж. Богдан Грищишин, Мар'ян Кормило, Володимир Шудан, Іван Крих, п-і Стефанія Воробець, Іван Бутрій, Павло Бреславець, мгр. Орест Шудлюк. А за ними ще — понад 9 000 членства УНПомочі, яка в минулому році досягнула рекорду, приєднавши в обох державах нових членів на понад один мільйон дол. забезпечення, а в цім, Ювілейнім 1979 році, вже забезпечила нових членів на понад 800 000 дол. (хоча завдання — півтора мільйони!).

Ці люди працюють, не раз і за двох, беруть активну участь в житті своїх громад, різних установ, організацій, головно Українського Визвольного Фронту. Українську Народну Поміч не даремно вшанував Валентин Мороз, бо й ця народна Установа якоюсь мірою сама належить до Нескорених. Був час, для прикладу, коли з УККА вийшли інші братські Союзи, але наша Народна Поміч не вийшла і так зберегла при житті українську центральну політичну репрезентацію в Америці.

Як у праці членів Головної Екзекутиви і цілого Головного Уряду, так і у співпраці серед членства УНПомочі в Америці й Канаді помітні шляхетні вияви братнього духа, соборності, скромності — і принциповости по відношенні до московського ворога. В самому Головному Уряді УНП співпрацюють поруч вихідці з Наддніпрянщини і Галичини, Волині і Лемківщини та ін. країв України, і тут народжені чи в Канаді, навіть такі, як п-а Дарка Дейнека чи вже третього покоління молода п-і Маргарита Шворц, які обоє працюють у канцелярії УНПомочі в Пітсбургу.

Працюють так, як заповідали неструджені Піоніри-Попередники, які 65 літ тому отут починали з 200 членів і не з цілих 2 000 дол. капіталу, а нині Українську Народну Поміч вже не даремно називають „Народним Мільйонером”.

Такий стан справ заімпонував Валентиніві Морозові, який високо цінить працю та її висліди, бо сам Дорогий Гість є людиною праці — для всього нашого Нескореного Народу.



**Ювілейний бенкет УНПомочі. Зліва: Валентин Мороз, промовляє  
Головний Предсідник УНП Вслодимир Мазур, Іх Високопреосвя-  
щенство Владика Константин.**

Вечір 26 травня 1979 року.

Розкішна балєва заля готелю „Вільям Пен”.

Тут колись вони, перші засновники Народної Помочі, прибирали крісла і замітали підлогу... Нині їхні нащадки заслужено — завдяки праці Піонірів — бенкетують у чудовій залі, прикрашеній прапорами України, Америки, УН-Помочі, хоруговками із золотими літерами на блакитному тлі, яким вже минуло півсотні літ... Скільки в тих символах любови до рідної, української Установи, скільки труду, поту, смутку і радості, бо завдяки тим першим — значна частина давньої української еміграції заробітчан не зникла в англосаксонському морі, а інтегрувалась, як шанована й заслужена українська етнічна спільнота в Америці! Це коштувало великих зусиль, жертв, але зусилля і жертви оплачуються якщо не людьми на землі, так Богом з висоти. І прямим цьому доказом є те, що 29 днів назад Нескорений Валентин Мороз ще перебував у чотирикутнику смерті, в московській тюрмі — а нині він із нами, у розкішній балєвій залі готелю в Пітсбургу!

Зайняли місця при столах гарно вдягнені гості, люди

різних генерацій, різних походжень, різних віровизнань, різних поглядів, але всі об'єднані Матір'ю-Україною, Валентином Морозом, Ювілеєм заслуженої Центральної Установи в Пітсбургу.

Прихід гостей за головним, почесним столом вітає заля, щирими оплесками — Архієпископа УПЦеркви Владика Константина та Духовних Отців, репрезентантів багатьох установ і організацій, а коли люди побачили свою радість і гордість — Валентина Мороза, то автор репортажу був змушений припинити запис на магнетофоні, щоб він від оплесків і вигуків „Слава!” не розлетівся на шматки (що й не важко при корейській конструкції таких „машин”).

Голова Комітету Ювілею і Головний Секретар УНПомочі Ананій Никончук після американського гимну відкрив ювілейний бенкет, а даліше ним вів двома мовами Богдан Грицишин, Головний Радний, запрошуючи іняколи на зміну Містопредсідника УНП Лева Футалу — старшину УПА, який змагався проти лютого ворога під прапором безсмертного Генерала, звільнення сина якого з московсько-большевицької неволі тепер добивається Валентин Мороз і ми всі з ним (і доб'ємось, якщо будемо діяти спільно й організовано).

Владика Константин у Слові-Молитві англійською і українською мовами сказав:

— Господи, Боже наш! Вислухай наші молитви у цей вечір, коли ми відзначаємо 65 річницю Української Народної Помочі, яка безперервно і успішно завжди стояла на сторожі прав нашого українського народу, виконувала та виконує і сьогодні велику місію у змаганнях нашого народу за незалежність і самостійність. Молимося Тобі, Христе Боже наш, дай Українській Народній Помочі постійного зросту та дальших успіхів у їхній розбудові українського духу, духового та культурного життя, на добро і славу нашої Громади не тільки тут, у Вільному Світі, але також на Батьківщині. — А звертаючись до Нескореного Валентина Мороза, Владика Константин сказав про нього і безіменних Нескорених на Батьківщині:

— Все милостивий Боже! Ми дякуємо Тобі, що зустрічаємо цей вечір з певною радістю, що брат наш во Христі, по крові — Валентин Мороз — визволений з кайданів московських! Опіці Твоїй поручаємо великий Український Народ, що ще і досі перебуває в рабському ярмі комунізму. Звільни його з кайданів неволі і поверни знову до державного життя!

Високопреосвященного, здавалося, розуміли й ті люди, які не володіли українською мовою, а їх було чимало на цім Ювілеї УНП. Владика молився за усіх, за силу Америки і за волю України, закінчивши традиційним „Христос Воскрес!”, на що понад 300 учасників бенкету та багато молоді



з мистецьких самодіяльних груп дружно відгукнулись „Востину Воскрес!”

Все це було таке зворушливе, що й словак чи хорват із обслуги заявив гордо при нашому столі, що він усе зрозумів, що він радий „за українського брата”.

Закінчилась смачна вечеря.

П. Лев Футала представив гостей за почесним столом, яких зібрані вітали оплесками та не раз і спалахами жарівок фотоапаратів: Падре Маңзарес, п-і Зварич — від СУМ Америки, Роман Зварич — КУ ТУСМ, П. Мицак — ГУ Т-ва кол. Вояків УПА в Канаді, інж. С. Тимяк — діючий голова Українського Світового Патріархального Об'єднання, мгр. Уляна Целевич — Президія Українського Світового Визвольного Фронту, голова ОЖ ОЧСУ, довголітня працівниця Екзекутиви УНП п-і Анна Крупа, о. протопресвітер Андрій Бек — декан Пітсбурзького деканату з дружиною, Високопреосвященніший Владика Константин, Головний Радний УБСоюзу З. Комоницький, головний контролер УНП і представник ГУ ООЧСУ Б. Мороз, заступник голови СУК „Провидіння” і голова ЗУАДКУ д-р О. Білик, від Союзу Українців Католиків „Провидіння” — делегація, яку репрезентував Головний Секретар Б. Казанівський; Головний Радний В. Окіпнюк із дружиною — УВФронт Канади, Містопредсідниця УНПомочі Піонірка п-і Розалія Сикута, інж. Б. Грицишин — Ліга Української Православної Молоді, голова Комітету Ювілею і Головний Секретар УНП А. Никончук з дружиною, парох УКЦеркви і Головний Радний СУК „Провидіння” о. шамбелян Михайло Польовий, шамбелян і декан УКЦеркви Деканату Пітсбуржчини о. Ярослав Данильчук, видатна оперова і концертна солістка Ганна Колесник із Канади, п-і Дарія Мазур — дружина Головного Предсідника УНП і редактор англомовної сторінки „УНСлова”, Гарі Креймер з дружиною — Екзекутивний Асистент комишинера Форестера, Ірена Дейлі і Діянна Пфайфер — асистентки сенатора Гайнца.

Інж. Богдан Грицишин зачитав багато письмових привітів, яких не перелічити. По-діловому і по-святковому сенатор Джан Гайнц листовно привітав із Вашингтону зібраних і ювілейну УНПоміч: „Українці показали свою працю, здібність, завзятість, а також лояльність до Америки. Ми горді і вдячні за ваш вклад у розвиток цієї держави і за ваше збереження культурної спадщини. Хай Бог благословить працю Української Народної Помочі!”

Коротку привітальну промову виголосив від імени Комишинера Алеґенського повіту Т. Форестера його Екзекутивний асистент Гарі Креймер: — Вперше за три з половиною роки комишенери одноголосно прийняли на засіданні, і ми проголошуємо тепер день 26 травня 1979 року ДНЕМ

## УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ПОМОЧІ В ЇЇ 65-ЛІТТЯ ЗРАЗКОВОЇ ПРАЦІ!

Цю святкову проклямацію підписали комишинери: Джим Флагерті, Том Форестер і Роберт Пірс.

Оплесками вдячності зустріли господарі й гості це високе відзначення братньої УНПомочі. Було видко, як Головний Предсідник Володимир Мазур нашвидку перекладав для Валентина Мороза уривок із проклямації, бо в ній була мова і про 50-мільйоновий героїчний український народ, який змагається проти поневолення його Росією. Усмішка й радість вималювались на гарному обличчі Валентина Мороза, мовляв, працюймо — капля й камінь продовбас!

Тривас представлення визначних гостей: о. М. Федорович — настоятель УАПЦеркви св. Миколая (із дружиною і дочкою) у Монессен, Па., о. Вільям Дяків — настоятель УПЦеркви св. Петра і Павла у Линдора, Па., о. Микола Невмержицький — настоятель УПЦеркви у Пітсбургу.

Після представлення членів Головного Уряду Ювілейної УНПомочі, п. Л. Футала привітав окрему делегацію з Клівленду, яка прибула на свято УНПомочі з надією не лише побачити Валентина Мороза, а й запросити його відвідати український Клівленд. До складу делегації входили представники різних установ і організацій того міста, пп. П. Райца, Т. Цішкевич, Л. Кусяка (ОУВФронту), п-і Маруса Почтар, п-і Леся Кусяка, п-а Оксана Павник, Р. Почтар, Борис Данило, М. Гейниш (Окружна Рада УНП стейту Огайо).

Представивши Головного Предсідника ювілейної УНПомочі Володимира Мазура, який працює в системі цієї братської Установи вже понад 20 рр., а також є членом ГУ УККА, ГУ ООЧСУ та ін. організацій, — Л. Футала попросив до слова представницю Президії Світового Українського Визвольного Фронту п-і мгр Уляну Целевич — голову ГУ Об'єднання Жінок ОЧСУ, яке нещодавно відзначало перше 10-ліття своєї багатогранної праці. Мгр Уляна Целевич привітала гостей за почесним столом і Дорогого Гостя з України — Нескороного Валентина Мороза:

— Ні простори, ні моря нас не розділяють! Вітаю якнайщиріше нашу заслужену і динамічну установу Українську Народну Поміч з її ювілеєм 65-ліття успішної праці та бажаю їй стояти і надалі на українських національно-соборницьких позиціях у розбудові фінансово-економічної основи у Вільному Світі, в інтересах української людини і цілого українського народу тут і в Україні! Хилимо голови перед Піонерами УНПомочі... Вони передали вам, сучасникам, жар любови до свого рідного, до своєї України...

У зв'язку з 50-літтям ОУН д. Лев Футала, представляючи п-і мгр. Уляну Целевич, зазначив, що ця провідна за

кордоном українська діячка народилась у Америці, виросла в Україні, ішла на Україну в Похідних Групах — і тепер вона завжди є в поході до волі. Заля сердечно привітала її оплесками за зразкову службу Українській Справі.

Тривають привіти Ювілейній УНПомочі. Коротко промовляють д-р О. Білик від СУК „Провидіння” і ЗУАДК, п. З. Комоницький від УБСоюзу; бурєю оплесків присутні зустріли повідомлення про одержання привітальної телеграми від Голови Проводу ОУН Достойного Ярослава Стецька. Майстер церемонії Лев Футала зміг лише назвати десятки письмових привітів для ювілейної УНПомочі та її Великого Гостя Валентина Мороза в Пітсбургу, між ними від Т-ва кол. Вояків УПА Америки, Т-ва кол. Вояків УПА Канади, від КУ АДУК у Америці, від „Гомону України”, від ГУ Ліги Визволення України у Канаді, від ОЖ ЛВУ, від КУ СУМ у Канаді і в Америці та ін.

Співає меццо-сопрано Ганна Колесник!



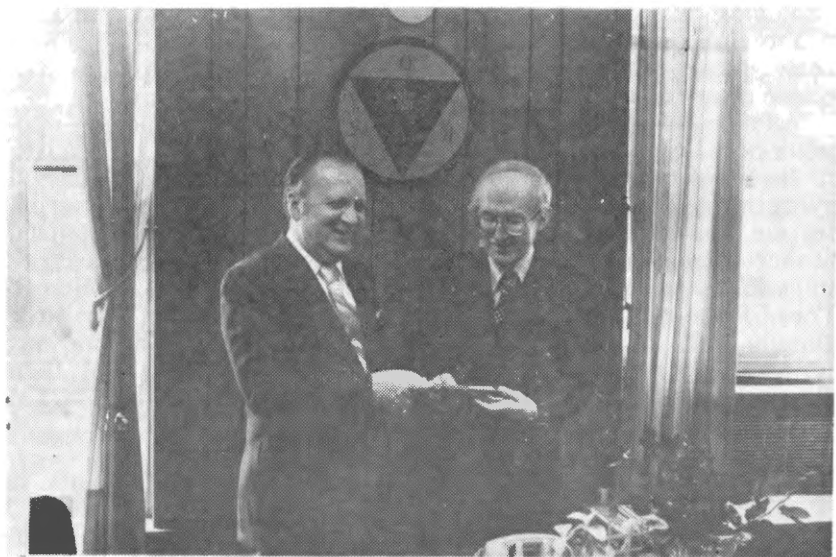
Як давні друзі... Письменник Валентин Мороз дякує солістці Ганні Колесник за чудовий спів на бенкеті УНПомочі.

Кілька років тому вона із своїм чоловіком, з родиною і видатним українським мистцем болгарського роду Ремом Багаутдином — вибрала свободу. Далеко залишилась Україна, улюблена Київська Опера, в якій обоє працювали та зазнавали утисків, як українські майстри, які ніяк не хотіли ставати „совєтськими людьми”. Тепер у Канаді маестро Володимир Колесник з блискучим успіхом поставив оперу „Купало” Вахнянина... — вічний Київ є всюди, де є творча українська людина!

„Як давно”, „Три поради”, незабутня „Моя стежина”, „Люблю тебе, Україно”... — разом із співом Ганни Колесник ми пливемо у високій блакиті чистої любови до Неско-

реної Батьківщини. Кожна любов зобов'язує. Справжня любов означає працю і посвяту, одержимість. І про це співає ця видатна солістка, полонячи наші душі і роблячи нас кращими, шляхетнішими, відданішими рідній культурі і справі.

„Як давно, як давно...  
У розлуці минають години...  
Чужино, чужино —  
Не замінити мені України”...



**Головний Уряд УНПомочі на своєму Річному Засіданні (ювілейному) ухвалив дотацію в сумі \$ 1.000 на потреби ОУН з нагоди 50-ліття.**

**На фото: Голова Проводу ОУН Дост. Ярослав Стецько одержує чека від Головного Предсідника УНП Володимира Мазура.**

— голосить-чарує могутній голос, щоб потім утвердити: „Моя Україно — ти Матінка мила, неси ж людям щастя, Вітчизно моя!”

Квіти, цілунки, оплески, сльози щастя. І як заслужено для обох: для видатної співачки і для ювілейної УНПомочі, яка завжди, не на словах, а на ділі звертала увагу і по змозі допомагає розвиткові української культури на Батьківщині і за океаном.

Надійшла довгоочікувана мить.

Головний Предсідник Ювілейної УНПомочі Володимир Мазур представив Дорогого Гостя з Нескореної України Валентина Мероза такими словами:

**Ваша Ексцеленціє Владико Константине,  
Світла Президіє, представники установ і організацій,  
Дорога Громадо!**

**Як Головний Предсідник ювілейної Української Народної Помочі, маю високу шану і честь представити вам Дорогого Гостя нашої Установи і нашого бенкету...**

**Йому тільки 43 роки... Але за ним уже 14 років важ-**

ких московських тортур. Уродженець чарівної Волині, випускник історичного факультету Львівського університету, історик-науковець і талановитий письменник та поет, — він з усіх 43-х років життя лише 29 літ жив на відносній свободі, бо справжньої свободи немає в тюрмі народів під назвою ССРСР.

За цей час він у часто нелюдських умовах, серед снігів Мордовії, у концтаборах, у московських тюрмах і психушках пройшов справжнє випробування пеклом — і не зрікся ані своєї рідної Української Нації, ані своїх ідей.

Він дав нашій політиці, історії і культурі такі видатні твори українського „Самвидаву“, як „Серед снігів“, „Хроніка опору“, „Мойсей і Датан“, новіший твір „Тверді мелодії“.

Він не мав ні армії, ані зброї, але мав сильну волю і велику народну правду за собою, і тому кинув у очі Москви виклик: „Будем битись!“ Він став уосібленням нашого вічного столичного Києва в боротьбі проти Москви.

У цім безприкладнім двобої — він переміг! І ось він тут, із нами!

Пані й Панове, — представляю вам людину, що стала прапором:

### **ВАЛЕНТИН МОРОЗ!”**

У кожного від цього імени жвавіше забилося серце. Всі встали і довгими стоячими оваціями вітали Нескореного на свободі, або — як він сам говорив — „вітали не мене, а свою перемогу“!

### **ПРОМОВА ВАЛЕНТИНА МОРОЗА У ПІТСБУРГУ**

Виступаючи перед по-береги заповненою бенкетовою залею в готелі „Вільям Пен“ у Пітсбургу 26 травня 1979 р., Валентин Мороз — Почесний Гість бенкету, сказав, у відповідь на зворушливий привіт від української молоді Пітсбургу, виголошений дівчинкою Лярисою Мазур:

**„Я радий бути нарешті в тихому місті, де розпочиналась американська Україна, у тих місцях, де перші наші емігранти, перні вихідці з України будували американський добробут і показали Новому Світові нашу працездатність, нашу твердість. Пітсбург це місто багатогранне, місто з багатьма обличчями, але для світу і досі — це місто заліза, місто залізної індустрії. МІСТО ЗАЛІЗА — ЦЕ НАШЕ МІСТО: ПОКИ МОСКАЛЬ ОКУПАНТОМ НА УКРАЇНІ — НАШ ДІЯЛОГ З НИМ МОЖЕ БУТИ ТІЛЬКИ ЗАЛІЗНИМ.**

Нація, яка має ще перед собою боротьбу за визволення, завжди буде мати пістет до зброї, а не до роззброєння. Москва кує нам кайдани з заліза, але з заліза куються не тільки кайдани, з заліза кується також зброя.

Ця молода Україна, яка привітала мене, українці, які народилися тут, в Америці, але залишилися українцями, є для мене найкращою нагородою. Я знав про українське життя в Америці, і я в основному не помилився в очікуванні того, що побачив тут. Але одна найбільша несподіванка для мене — це молода Україна в Америці. Я досі не можу прийти до себе від здивування, бачучи ще раз і ще раз, яка сильна молода Україна в Америці, яка сильна перед нами перспектива. Я був на сумівському святі, бачив уже багато молодечих маніфестацій; я був у Вашингтоні і з радістю побачив, що молоді українці здобувають з успіхом становища і що через кілька років ми зможемо заставити з собою говорити краще, ніж тепер.

Тут нам добре. Ми всі — свідомі українці. Але я думаю також про тих, хто, на жаль, неprisутній у цій залі. Я думаю про тих українців, яких найбільше в Західній Пенсильванії, про українців, які є українцями і не українцями. Я радий також вітати їх, хоч вони неprisутні. Я звертаюсь і до тих, які зовуть себе русинами, і кажу їм, користуючись нагодою, що в майбутній свій приїзд я готовий щиро вітати всю українську громаду, всіх людей українського походження, незалежно, чи називають себе українцями чи русинами.

Москва багато спекулювала на слові „Русь”. Москва багато баламутила людей, каламутила світ, присвоюючи собі нашу історію — Київську Русь, і присвоюючи собі тих людей, які звуть себе русинами, користуючись їхньою малою освіченістю, користуючись тим, що вони змушені були тяжко працювати і мало думати над тим, хто вони. Я закликаю свідомих українців не протистояти їм, а знайти до них дорогу. Легше всього критикувати, легше всього чути себе вищими. Трудніше знайти з людьми діалог.

**НАС БАГАТО, ТАКИХ УКРАЇНЦІВ, І ТАМ, В СОВІТСЬКОМУ СОЮЗІ, І ТУТ, В АМЕРИЦІ, ЯКІ ЩЕ ПОВИННІ СТАТИ УКРАЇНЦЯМИ І ЯКИХ МИ НІКОЛИ НЕ ПОВИННІ ВВАЖАТИ ВТРАЧЕНИМИ.** Тому я промовляю до них, хоч вони не чують мене, але тепер голос людський живе дуже довго — живе в записі, живе на папері, і тому я кажу їм, — звертаючись до їх відчуття українського гумору, — кажу їм, що цей спір, як називатись, українцями чи русинами, це те саме, що спір між чоловіком і жінкою на Україні: коли пес вернувся через три дні і був обстрижений, вони почали сперечатися, чи він голений, чи стрижений? Це український гумор, але в цьому є велика правда. Я думаю, що українця найкраще, як кажуть, привести до тями, дати йому зрозуміти, що він поступає смішно, — через гумор.

Тепер кінчається сторіччя. І вже давно час викинути ці суперечки: чи ми русини, чи українці. Давно вже час скон-

солідуватися в одну велику українську громаду. Якби тут були ці люди, які називають себе русинами, я щиро сказав би їм: ви можете називати себе русинами, але ваші діти не будуть русинами. У русинів немає Шевченка, у русинів немає Архипенка, у русинів немає Лисенка. У русинів немає ані Калинця, ані Стуса. Писанки і вишита сорочка — це чудово, але дітей ними не затримаєте, і діти розлетяться, як кленові листочки у новелі Стефаника, по великому не-українському світі. І якщо ви хочете, щоб ваші діти були з вами, щоб ваші діти не були чужинцями у вашій хаті — пригортайтеся до великої української громади, яка вже не один раз довела, що вона може втримати своїх дітей при собі, що вона в третьому, четвертому поколінні може залишатися українською.

Я ще раз хочу сказати про те, що я щиро здивований розмахом українського життя в Америці, тим великим духом спротиву, з яким українці затримують свою ідентичність. Я уявляв собі, що спротив український — це тільки ми в совітській Україні, але тут я відчув, що тут треба не менше сили, щоб стати собою, щоб залишитися собою. У нас різний ворог, але це великий ворог. Ми пройшли випробування пеклом, ви пройшли випробування расм. Часом випробування расм тяжче, ніж випробування пеклом. Америка, з її великим гігантизмом, з її великим добробутом, це, можливо, страшніший асимілятор, ніж Москва з її брутальним тиском, але з її нульовим культурним потенціалом. І якщо ви витримали цей великий іспит расм, то цим українці в Америці довели свою силу. Я це вже чув не раз і від чужинців, це свідчення, хоч я тут зовсім недовго.

І я хочу закінчити свій виступ закликом:

**— БУДЬМО УКРАЇНЦЯМИ! ВИХОВУЙМО СВОЇХ ДІТЕЙ, ЯК УКРАЇНЦІВ! ПАМ'ЯТАЙМО, ЩО КИМ БИ МИ НЕ БУЛИ — ДОБРИМИ КАНАДЦЯМИ ЧИ ДОБРИМИ АМЕРИКАНЦЯМИ, АЛЕ ВИ ПОВИННІ БУТИ СПРЯМОВАНІ НА УКРАЇНУ. ЩОБ СВІТ МІГ СКАЗАТИ ПРО НАС: МОЖНА ВИГНАТИ УКРАЇНЦЯ З УКРАЇНИ, АЛЕ НЕ МОЖНА ВИГНАТИ УКРАЇНУ З УКРАЇНЦЯ!**

Валентина Мороза перед його знаменною промовою, вкритою бурею оплесків, привітала українська молодь Пітсбуржчини, народжена поза межами України. Багато пар молоді в українській народній ноші — Ансамбль народних танків при УПЦеркві свв. Апостолів Петра і Павла в Карнегі, Па., під керівництвом хореографів, Б. Капелюх, П. Селлі і М. Гопкінса, — привітали Борця за національно-державні права Української Нації традиційними хлібом і сіллю зі сцени та потім розважали кількома, приємно виконаними, українськими танками.



**Українська молодь Пітсбуржчини, третього й четвертого поколінь вітає проф. Валентина Мороза і учасників Ювілейного бенкету УНПомочі.**

— Ми, українська молодь, народжена в Америці, сердечно вітаємо Вас на волі! — сказала одна із танцюристок, дівчинка-підліток Ляриса Мазур зі сцени. — Ваша незламна постава і Ваша витривалість допомогли нам ще більше полюбити Україну, Україну, що ми ніколи ще не бачили. Ваше ім'я допомогло нам стати під прапор України! Щиро вітаємо Вас у Пітсбургу! Слава Україні і слава Вам! Христос Воскрес!

— Воістину Воскрес! — гримнула заля у відповідь, і першим устав Валентин Мороз, а за ним уся заля, щоб від себе привітати молодь, якій не легко ростити в Америці українською, але яка шукає стежок до Рідного.

Молоді танцюристи розважили зібраних кількома народними і стилізованими танками. Приємно було почути, що один із них — хореографії майстра народного танку маестра Василя Авраменка, який попрацював понад 50 літ за океаном з кількома генераціями українців; інші танки були хореографії Петра Марунчака з Канади, ще інші — керівників Ансамблю, яким дякуємо за працю з дітьми 3-ї і 4-ї генерації українців Пенсильвенії.

Голова Ділового Комітету ювілейних святкувань УНПомочі в Пітсбургу п. Ананій Никончук щиро подякував усім виконавцям і гостям, особливо завантаженому обов'язками Великому Другові Валентинові Морозові, який вшанував присутність і глибоким Словом трудівників Ювілейної Української Народної Помочі.

У кінці бенкету о. протоієрей Микола Невмержицький



проказав молитву, підхоплену людьми різних віровизнань, об'єднаних спільною любов'ю до Бога і України.

Могутнім співом „Ще не вмерла Україна” закінчувався у Пітсбургу гарний бенкет, яким започатковано ювілейні святкування УНПомочі у цім році в Америці й Канаді. Заля спонтанно ще заспівала „Многоліття” УНПомочі і Нескореному Валентинові Морозові.

\*\*  
\*  
..

Нехай пробачить нам читач можливо незвичний журналістичний хід. Маю на увазі промову Головного Предсідника УНПомочі п. Володимира Мазура. Він виголосив її в середині бенкету, але з огляду на її важливість і, сказати б — програмовість, — подаю її тут окремо:

### **СЛОВО ВОЛОДИМИРА МАЗУРА НА ЮВІЛЕЙНОМУ БЕНКЕТІ УНПОМОЧІ В ПІТСБУРГУ**

**Високопреосвященний Владико Константине,  
Всечесні Отці,  
Дорогий наш Госте Друже Валентине Морозе,  
Святкова Громадо!**

Сердечно вітаю вас на ювілейному святі — 65-літті нашої братньої Української Народної Помочі — тут, у промисловому велетні Америки, у Пітсбургу — колисці нашої Установи!

Наша, ювілейна нині, Українська Народна Поміч та її пресовий орган „Українське Народне Слово” — прийшли на світ під громи Першої світової війни. Тоді, коли починали тріщати імперії, наші славні Попередники-Піоніри взялися будувати українську народну фортецю за океаном, щоб допомагати самим собі, своїм родинам, своїй рідній спільноті — і нашій спільній Матері-Україні.

Ми розпочали нашу забезпечено-громадську працю за океаном у 1914-му році, коли на поле слави вже виходили Січові Стрільці, коли в Україні назрівала наша Національна Революція проти окупантів.

Впродовж останніх 65 років не було важливої історичної події в Америці й Канаді, а головне — в Україні, на яку б ми не відгукнулись, або в якій не брали б безпосередньої участі.

Українська Народна Поміч удосконалювала забезпечення членства, видавала часопис і літературу, освідомлювала членство в національному питанні, пересилала за океан не малі суми трудових українських грошей, щоб допомагати Рідному Красві у боротьбі за свої національні і людські права.

Народна Поміч посилала пожертви на українські політичні процеси в Галичині, де так активно діяла ОУН; посилала фонди на „Просвіту” і „Рідну Школу”...

Не даремно Головну Канцелярію і Редакцію нашого часопису тут, у Пітсбургу, відвідав Полковник-Соборник, співробітник Головного Отамана Симона Петлюри у вільному Києві — засновник УВО і ОУН Євген Коновалець. І є в цім, Пані й Панове, великий символ та великий зміст, що нині, на цім святі народної установи — серед нас є той, хто переміг московські сніги, хто своєю лицарською поставою переміг саму Москву — Нескорений Валентин Мороз!

У цім році відзначаємо 100-ліття народження Головного Отамана Симона Петлюри, і 60-ліття Соборности, 70-ліття народження і 20-ліття смерті незабутнього Провідника Степана Бандери, 50-ліття створення ОУН — передової фронтової колони Української Нації в боротьбі за волю і державність; відзначаємо 40-ліття державної незалежності срібної землі — маленької Карпатської України, яка в рішучу історичну хвилину вміла бути великою!

І ось у цім святковім потоці, Шансвна Громадо, має своє місце і наша Ювілейна нині народна Установа, бо Народна Поміч — це вже важлива частина самостійного українського національного капіталу за океаном. А без власного капіталу годі провадити і власну національно-визвольну політику; без власного капіталу годі підтримувати і розвивати далі нашу національну, вільну науку, рідну мову, рідну тисячолітню культуру!

Ми — працівники в системі УНПомсчі в Америці й Канаді — були горді дістати на ХІХ Конвенції в Чикаго коротку і таку вимовну телеграму-привіт від Голови Проводу ОУН Достойного Ярослава Стецька, який писав: „Найкращі побажання **НАЙКОРИСНІШІЙ** для української визвольної справи установі, Українській Народній Помочі — від Проводу ОУН“!, і тепер нас щиро привітав Голова Проводу Револьюційної ОУН із 65-літнім Ювілеєм.

У книзі „Історія УНПомчі“ зафіксовано багато фактів нашої загальноукраїнської діяльності. УНПоміч була співзасновником Українського Конгресового Комітету Америки і не вийшла з нього тоді, коли тимчасово вийшли інші Союзи. УНПоміч була співтворцем ЗУАДКУ і допомагала переселитись десяткам тисяч українців з повоєнної Європи до Америки і Канади. УНПоміч брала активну участь фінансами і людьми у здвигненні в столиці Америки пам'ятника Тарасові Шевченкові. Наша Установа допомогла набути десятки осель для молоді, допомогла збудувати храми Божі — без різниці віровизнань, народні доми і клуби...

Пані й Панове!

Добре хтось сказав, що „щоб допомагати — треба мати“. За 65 літ ми виростили із 200 членів і несповна двох тисяч доларів капіталу до понад дев'яти тисяч членів у Америці і Канаді із сумою забезпечення біля одинадцяти мільйонів доларів. Ми маємо 3.700 тисяч народного майна.

Поєднуючи у своїй праці економіку з політикою і культурою, ми будемо далі напружувати сили й розбудовувати цю Всенародну Установу, ми не сплямимо ні синьо-жовтого прапора, ні прапора Української Народної Помочі, що його передали нам заслужені Піоніри-Засновники!

Наша Україна, увесь світ швидкими кроками наближається до нових великих перемін. Дозвольте зачитувати заяву нашого достойного гостя професора Валентина Мороза, як заяву і голос Юрія Шухевича, Караванського, Калинців — усієї сучасної Нескореної України. Цитую:

„Зараз в Советському Союзі, в тім числі на Україні, збільшуються дві тенденції: посилюється національний визвольний рух — і у відповідь на це Москва спішить з русифікацією. І у зв'язку з посиленням обох тенденцій,— сказав Валентин Мороз, — вісімдесяті роки дадуть дуже цікаве явище, дадуть якийсь вибух. Який?—покаже час”.

**Шановні Гості!**

Впродовж усієї історії Українська Народна Поміч тримала руку на живчику подій на Сході Європи, а в першу чергу в Україні. Ми були і ми повинні й надалі бути готовими до тих революційних змін, що назрівають у світі. Ми повинні і будем зростати, бо тільки зростаючи — установа маршує вперед.

Святкуймо ж радісно нині! А вже завтра нехай це свято обернеться у спокійний, плянований, розважливий труд усіх Працівників Української Народної Помічі, в підготові до найбільшого національного свята — вільної державної України!

Дякую за увагу.

\*\*\*

Не лише працівники Ювілейної Народної Помічі, її масове членство, а й люди, приналежні до інших братських українських Сюзів, та американські гості довго оплескували це Слово, бо воно було віддзеркаленням основного прицілу Ювілейної Установи: розбудовувати українську економіку для того, щоб врешті-решт ЗБУДУВАТИ ВІЛЬНУ УКРАЇНУ.

### **Архисрейська Служба Бсжа в Карнегі, Па.**

Над Америксю — українські дзвони.

Неділя 27 травня.

Золота українська православна церква свв. Петра і Павла в недалекому від Пітсбургу Карнегі — вітає гостей: Архиспископа УПЦеркви Високопреосвященного Владику Константина, Дорого Гостя з України Валентина Мороза, Головного Предсідника ювілейної УНПомічі Володимира Мазура та багатьох членів Головного Уряду УНП, православного і



**На Архисрейській Службі Божій в УПЦеркві у Карнегі, Па., поблизу Пітсбургу. Середній ряд, справа ліворуч: Валентин Мороз, Роман Зварич, Володимир Мазур та ін. За ними — Головний Радний УНП Павло Бреславець.**

католицького віровизнання — єдиних у меті їх життя і змагань.

Облачають Владику Константина. Яка це зворушлива стародавня церемонія. Отець настоятель Андрій Бек, диякони, хлопчики-прислужники із чистими очима янголів...

Валентин Мороз дуже-дуже давно вже не чув дзвонів рідної Церкви. І в рідному Холонові на Волині москаль-окупант зачинив церкву, заборонив УАПЦ, світло якої жевріє в серцях вірних.

Триває Архисрейське Богослуження в інтенції Української Народної Помочі, за здоров'я і успіхи Борця за національно-державні права України Валентина Мороза, який молиться поблизу вівтаря, і на його обличчі відбивається сляво святих ікон.

14 років за ґратами Москви! Росія ніколи не змиє цього сорому — сорому заковувати людину за любов до рідного народу! Україна не забула Кальнишевського, не забула Чупринку-Шухевича, не забула мюнхенський злочин Москви, не забула і не забуде злочину ворога супроти Валентина Мороза, Юрія Шухевича, Левка Лукіяненка, Калинців, Караванського, Тихого — нікого!

Каже в проповіді Владика Константин:

— Свята Віра — сильніша від грубого насилля!

— Сліпота фізична — нещастя, але ще більше нещасливими є ті люди, які є духово сліпими...

— Багато є прикладів у історії Української Землі заступства Матері Божої. Згадаймо про оборону Почаєва...

— Пошли, Боже, здоров'я Екзекутиві і всьому членству Української Народної Помочі в Америці і Канаді, пошли, Боже, здоров'я і сил Дорогому Гостеві, Лицареві з України Валентиніві Морозові!..

Дзвінко співає хор.

Вітає вірних і гостей о. протопресвітер Андрій Бек, звертаючись двома мвами, бо ж тут більшість — люди 3-го покоління американських українців:

— Допоможи ж, Боже, нам працювати і дочекатись дня світла — Української Держави!

При цій парафії працює Українська Школа. У ній 6 клас. Чисті, скромні кімнатки. Більшість написів англомовні. Є і українські. Ось дбайливо виписана великими літерами вічна молитва: „Отче наш”.

Після Богослуження — зворушлива церемонія облачення нового Диякона.

Потім — товариська перекуска. Владика Константин при каві розмовляє з Валентином Морозом, і ми чуємо збоку його ніжне і добре: „Дорогий наш, Дорогий”... Тут усі — родина. Друг Богдан Мороз із далекого Бофало, старшина УПА Лев Футала — уродженці Галичини, д. Ананій Никончук — одноземець із Валентином Морозом, д. Володимир Мазур — полтавець, а їх Високспреосвященство Владика Константин — уродженець Америки, — всі в одній родині, бо усіх єднає спільна ідея і любов до Нескореної України, до Божої Правди.

Ще короткі відвідини членами Екзекутиви УНПомочі із Гостем Валентиним Морозом місцевого пароха — і вже Роман Зварич, який товаришує Валентиніві Морозові в дорозі, як перекладач, пригадує, що треба від'їздити до Пітсбургу, бо там ще зустріч з працівниками телевізії каналу ч. 4, а о 3-й по полудні вже й літак.

Сумно, аж боляче прощатись із цими привітними людьми, із цим затишним, святково-радісним Храмом Бсжим, який і півстоліття тому вітав неструджених українських Піонірів у Карнегі — співзасновників нині Ювілейної Української Народної Помочі.

#### Інтерв'ю для каналу ч. 4

У великій кімнаті готелю „Карлтон Гавз” у Пітсбургу Валентин Мороз дав ще інтерв'ю — після молитви в Карнегі, — для телевізійного каналу ч. 4 у Пітсбургу. Люди побачили його того ж вечора на екранах. Сотні тисяч.

Говорить Валентин Мороз:

— Я добре знаю Росію. Для Москви СОЛТ — це стратегічний хід. Такі договори можна підписувати лише тоді, коли між державами є довір'я, як, наприклад, між Англією і Америкою. Москва не визнає джентельменства. МОСКВА — ЦЕ ЦАРСТВО ХАМА. Було б наївно і небезпечно покладатись на слово Москви, що вона буде виконувати договір СОЛТ-2.

— У справі СОЛТ краще питати не Президента, а СіАйСі, чи є дійсно змога контролювати ССРСР. Якщо є змога контролювати, тоді можна підписувати. Коли ж не можна перевірити — тоді такий підпис буде злочином.

Як для каналу ч. 2 минулого дня, так і тепер Валентин Мороз сказав, що коли б він був конгресменом — голосував би обома руками проти СОЛТ.

— Головною метою Москви щодо СОЛТ є загальмувати озброєння Америки, а також психологічно розмагнітити Захід. Москва хоче виграти час. Західня преса виступає проти нейтронної бомби, а Москва — диктатура — тим часом розбудовує цю зброю.

На запитання кореспондента, чи Валентин Мороз був уже у Вільному Світі, ще до приїзду до Америки, Гість відповів:

— ТАК, Я ВЖЕ БУВ У ВІЛЬНОМУ СВІТІ, КОЛИ У ЧЕРВНІ 1941 РОКУ БУЛА ПРОГОЛОШЕНА САМОСТІЙНІСТЬ УКРАЇНИ.

Після фільмування була ще коротка товариська розмова з працівниками телевізії. Кореспондент-негр цікавився совєтською телевізією. Валентин Мороз розповів йому про 2-3 канали на увесь ССРСР, про існування республіканських телевізійних передач (в Україні — українською і російською мовами) та розповів про такий випадок. Телевізійна хроніка за залізною заслоною дуже цензурована і її ефективність нищать різні накази й бюрократична тяганина. Те, що в Америці покажуть на екрані відразу ж, на Україні має пройти різні інстанції, затвердження, фінансові установи тощо. Тому під час великого розливу річки сталося так, що коли телевізія нарешті одержала майже через місяць усі дозволи на фільмування розливу — вода вже сама спала і не було чого фільмувати...

---

Вважаю, що Америка могла б енергійніше домагатися деколонізації України, Литви чи Естонії. На Заході є трохи невірне уявлення, що справа деколонізації цікавить ті народи, які знаходяться в колоніальному становищі. Справа в тому, що Захід, допомагаючи деколонізації України чи Литви — допомагає собі.

Валентин Мороз

## Дарунки на дорогу



**Скромний, але сердечний дарунок дорогому Гостеві від народної Установи. Зліва праворуч: Містопредсідника Лева Футала, Головного Предсідника Володимир Мазур — передає Гостеві книгу „Історія УН Помочі в Америці і Канаді” та чек на 1,000 дол., Валентин Мороз, Головний Секретар УНП Ананій Никончук.**

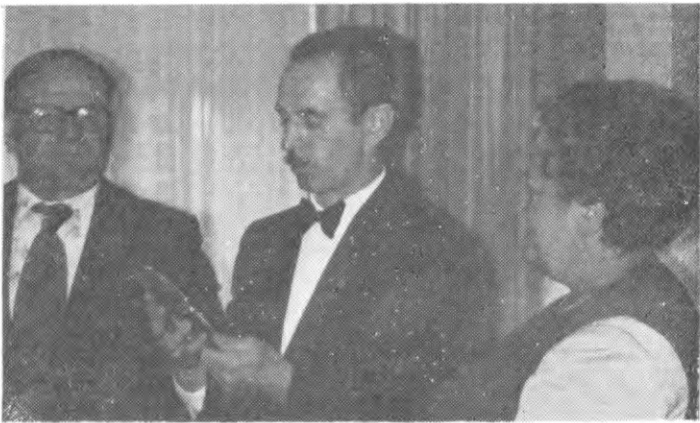
По полудні роз'їздились після річних нарад члени Головного Уряду УНПомочі до своїх місцевостей.

Доводилось прощатись і з Дорогим Гостем.

Господар святкувань, Головний Предсідник Володимир Мазур, у товаристві Містопредсідника Лева Футали та ін. представників Головної Екзекутиви УНП щиро подякував Валентинові Морозові за відвідини, які ввійдуть, як незабутні, в історію і УНПомочі, і українців Пітсбуржчини. При тім передано Гостеві на згадку книжку „Історія Української Народної Помочі в Америці і Канаді” з підписами членів Екзекутиви та чек на 1,000 дол., як дарунок з народної каси УНП. Дорогий Гість подякував за дарунки, також за плякету — металевий знак Тризуба, презентовану членами ОУН із стейту Небраска.

Слово подяки В. Мороза після того, як члени ОУН з Небраски, ЗСА, подарували йому мистецької композиції емблему українського національного гербу з нагоди 50-ліття ОУН, яке відзначено святково в Пітсбургу:

„Я не знаю, що сказати. То буде символ, який буде висіти, як образ, як ікона у мене в хаті. Я не дуже прислухався до



**Український Державний герб, Тризуб на плякеті—в 50-річчя ОУН. Подарунок Нескореному від стейту Небраска. Зліва: Організатор УНП на Середній Захід Михайло Воробець, Валентин Мороз, Головна Радна УНП п-і Стефанія Воробець.**

тих, яким подобаються ті чи інші партії. Я знаю, що ОУН — це не партійне багатство, це українське багатство. Це сила, яка реально боролась за Україну і має реальну силу далі боротись за Україну; сила, яка не здрибніла, сила, яка далі мислить категоріями національними, а не партійними. І для мене ця відзнака буде виеско національна. Щиро дякую!"

Після слова Валентин Мороз поцілував емблему.

Прощаючись, Дорогий Гість, напівжартуючи сказав: — Ось приїде син, і скаже: „А тепер, тату, купи мені фарби до малювання і... джінси". Ці джінси — сучасна мрія всієї молоді світу. Але в тих словах Валентина Мороза ми відчули ще одну його важливу рису — люблячого батька.

Міцно-міцно стиснені долоні... Валентин Мороз в дорозі до летовища...

Відлетів той, кого Провидіння послало розморозити еміграцію. Сподіваймось, що Громада зрозуміє його, хоч і як важко бути пророком між своїми.

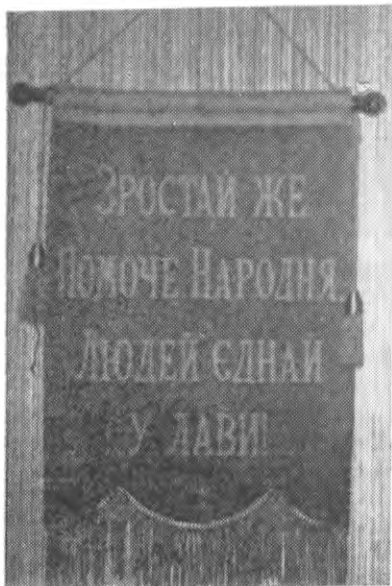
\*\*\*

Було б несправедливо у такого типу, поширеному репортажі не назвати тих, які діяли, так би мовити, поза лаштунками величного свята у Пітсбургу.

До Почесного Комітету ювілейних відзначувань УНПомочі та зустрічі з Дорогим Гостем Валентином Морозом належали: о. прот. Андрій Бек, о. монс. Ярослав Данильчук, о. прот. Микола Невмержицький, о. монс. Михайло Польовий; до Ділового Комітету вхсдили п. А. Никончук, п-а Одарка



Дейнека, п-і Анна Крупа, ред. Павло Маренець, як пресовий референт, п-а Вікторія Мазур, як прес. англomовний референт; Члени Комітету: п. Володимир Мазур — господар, інж. Богдан Грицишин, п. Михайло Дитко, п-і Ольга Маренець, п-і Тanya Никончук, п. Степан Зорій, п. Петро Радь, п. Іван Щадий.



Цій блакитно-золотій хоруговці УНПомочі — 65 років, як і Установі. Єднати рідних людей у лави — для добра рідного народу по обох берегах океану — це незмінна девіза братської об'єднано-громадської Української Народної Помочі.

У 65-ліття Української Народної Помочі і в Міжнародному Році Дитини ОН та Українському Році Дитини — виховуймо українських дітей на українців, як то закликав Дорогий Гість Валентин Мороз, приєднуймо їх до нашої великої союзової родини в ЗСА і Канаді, в дорозі до 10,000 членства УНПомочі, і пам'ятаймо завжди слова із доповіді Людини, що стала Символом Нескореної України — Валентина Мороза:

**МОЖНА ВИГНАТИ УКРАЇНЦЯ З УКРАЇНИ, АЛЕ НЕ  
МОЖНА ВИГНАТИ УКРАЇНУ З УКРАЇНЦЯ!**

Кожний із цих людей працював у міру своїх сил, а інколи й понад сили, щоб у колісці народження 65 років тому братньої, об'єднано-громадської Української Народної Помочі, у місті Пітсбургу, гідно і велично відзначити цей Ювілей трудової української людини, щоб достойно зустріти Великого Українця — Валентина Мороза.

Зо три сотні учасників бенкету у „Вільям Пен” одержали на згадку гарно надруковану книжечку-програму з нагоди бенкету, з портретом Валентина Мороза, з інформацією двома мовами про нашу братню Організацію. Кольорову обкладинку пам'ятної програмки запроектувала п-а Вікторія Мазур і ручно (!) розмалювала понад 300 програм-обкладинок українським барвистим вишивковим взором. Щоб це зробити, треба дійсно любити народну справу! Наша здібна, талановита молодь позитивно виявляє себе, де лише має практичну змогу проявитись в організованому українському житті.

**Пітсбург — Нью Йорк, 1979.**  
(Світлив автор)

## **ДИЛОВІ АДРЕСИ УНПОМОЧІ**

**Головна Канцелярія УНП в Америці у місті Пітсбургу, Па.**

### **UKRAINIAN NATIONAL AID ASSOCIATION OF AMERICA**

**527 Second Ave.,  
Pittsburgh, Pa. 15219  
Telephone: (412) 261-2807**

**Mail Address:  
(Для листування)  
P. O. Box 1948  
Pittsburgh, Pa. 15230**

### **Канадське Представництво УНП**

### **UKRAINIAN NATIONAL AID ASSOCIATION OF AMERICA**

**Canadian Office:**

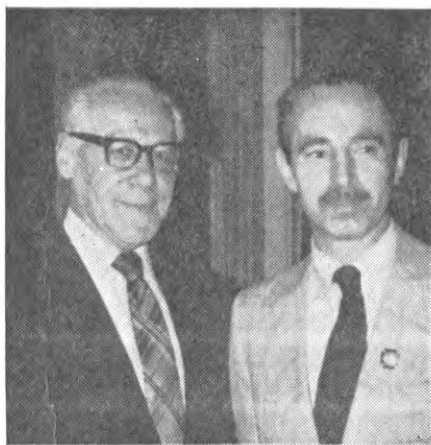
**83 Christie Street  
Toronto 4, Ontario, Canada  
Telephone: (416) 533-0244**

**Редакція пресового органу УНП  
„Українське Народнє Слєво”  
“Ukrainske Narodne Slovo”**

**P. O. Box 1948  
Pittsburgh, Pa. 15230  
Telephone: (412) 261-2807 (212) 456-3407**



**Зустрілись два Морози — а тепло стало на душі!.. Валентин Мороз, який саме прилетів із Нью Йорку, і його однофамілець, Богдан Мороз, довголітній Працівник у системі УНПомочі, секретар Головної Контрольної Комісії.**



**Валентин Мороз із автором „Історії УНПомочі в Америці і Канаді” та цього репортажу з Пітсбургу, Па.**

